

OGÓLNE WARUNKI UMOWY NA WYKONANIE OPRACOWAŃ TECHNICZNYCH DLA SPÓŁEK GRUPY CIECH

SPIS TREŚCI:

- § 1. DEFINICJE
- § 2. POSTANOWIENIA OGÓLNE
- § 3. OŚWIADCZENIA WYKONAWCY
- § 4. ZOBOWIĄZANIA WYKONAWCY
- § 5. PODWYKONAWCY
- § 6. OBOWIĄZKI I UPRAWNIENIA ZAMAWIAJĄCEGO
- § 7. TERMINY WYKONANIA UMOWY
- § 8. WYNAGRODZENIE
- § 9. WARUNKI FAKTUROWANIA I PŁATNOŚCI
- § 10. PRACE DODATKOWE, ZAMIENNE LUB ZANIECHANE
- § 11. ODBIORY
- § 12. GWARANCJA
- § 13. KARY UMOWNE
- § 14. ODPOWIEDZIALNOŚĆ
- § 15. Odstąpienie od umowy
- § 16. CESJA
- § 17. POUFNOŚĆ
- § 18. PRAWA WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ
- § 19. SIŁA WYŻSZA
- § 20. PRAWO WŁAŚCIWE I ROZSTRZYGANIE SPORÓW
- § 21. PRZEDSTAWICIELE STRON
- § 22. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

§ 1 DEFINICJE

„ZAMAWIAJĄCY”	oznacza spółkę z grupy kapitałowej CIECH;
„WYKONAWCA”	oznacza podmiot, z którym ZAMAWIAJĄCY zawarł UMOWĘ;
„STRONY” lub „STRONA”	oznacza ZAMAWIAJĄCEGO i WYKONAWCĘ łącznie lub każdego z nich z osobna;
„UMOWA”	oznacza umowę zawartą przez STRONY, której przedmiotem jest realizacja określonego w niej PRZEDMIOTU UMOWY;
„OGÓLNE WARUNKI” lub „OW”	oznacza niniejsze OGÓLNE WARUNKI UMOWY NA WYKONANIE OPRACOWAŃ TECHNICZNYCH GRUPY CIECH;
„PRZEDMIOT UMOWY”	oznacza określone w UMOWIE wykonanie usług i/lub analiz oraz sporządzenie raportu lub innego opracowania na ich podstawie

wraz ze wszystkimi pracami towarzyszącymi opisanymi w załączniku do UMOWY i zleconymi WYKONAWCY do wykonania na podstawie UMOWY;

„ODBIÓR”

Odbiór wykonanego PRZEDMIOTU UMOWY, potwierdzający wywiązanie się WYKONAWCY ze wszystkich zobowiązań umownych, za wyjątkiem zobowiązań wynikających z udzielonej gwarancji jakości oraz z rękojmi.

§ 2 POSTANOWIENIA OGÓLNE

1. Niniejsze OGÓLNE WARUNKI stosuje się do umów zawieranych przez ZAMAWIAJACEGO, których przedmiotem jest kompleksowa realizacja przez WYKONAWCĘ określonego w UMOWIE PRZEDMIOTU UMOWY.
2. Niniejsze OGÓLNE WARUNKI wraz z UMOWĄ i załącznikami do UMOWY stanowią jednolitą umowę zawartą przez STRONY.
3. Jakiegokolwiek zmiany do niniejszych OGÓLNYCH WARUNKÓW wiążą STRONY jedynie w przypadku wyraźnego zastrzeżenia wprowadzenia zmian do OW, wyrażonego w UMOWIE w formie pisemnej pod rygorem nieważności.
4. W przypadku rozbieżności pomiędzy postanowieniami OGÓLNYCH WARUNKÓW oraz postanowieniami UMOWY, rozstrzygające znaczenie będą miały postanowienia UMOWY.
5. Wyłączone jest zastosowanie wszelkich wzorów umów i ogólnych warunków WYKONAWCY.

§ 3 OŚWIADCZENIA WYKONAWCY

1. WYKONAWCA oświadcza, iż posiada uprawnienia, wiedzę i doświadczenie wymagane do prowadzenia działalności objętej PRZEDMIOTEM UMOWY.
2. WYKONAWCA oświadcza, że zapoznał się z zakresem prac stanowiących PRZEDMIOT UMOWY wraz ze wszystkimi uwarunkowaniami i oświadcza, że nie wnosi zastrzeżeń do zakresu prac, przyjętych rozwiązań, oraz wymagań ZAMAWIAJĄCEGO.
3. WYKONAWCA oświadcza, że zobowiązuje się do wykonania UMOWY z należytą starannością, zasadami współczesnej wiedzy technicznej, obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa i normami, uzgodnieniami z ZAMAWIAJĄCYM.
4. WYKONAWCA oświadcza, że swoją działalność prowadzi zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, a zwłaszcza dotyczącymi ochrony środowiska, prawa pracy i praw socjalnych, w tym bezpieczeństwa i higieny pracy oraz nie narusza przepisów o zatrudnieniu.
5. WYKONAWCA oświadcza, że jego sytuacja finansowa, posiadane zaplecze techniczne i dostęp do wykwalifikowanego personelu umożliwiają wypełnienie zobowiązań wynikających z UMOWY.
6. WYKONAWCA oświadcza, że nie jest prowadzone w stosunku do niego postępowanie restrukturyzacyjne, ani nie został złożony wniosek o ogłoszenie jego upadłości oraz że nie zalega ze zobowiązaniami na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Urzędu Skarbowego.

§ 4 ZOBOWIĄZANIA WYKONAWCY

1. WYKONAWCA zobowiązuje się wykonać wszystkie prace niezbędne do wykonania PRZEDMIOTU UMOWY, niezależnie od tego, czy prace te zostały jednoznacznie określone w UMOWIE, lub czy wynikają wprost lub pośrednio z UMOWY, a które WYKONAWCA jako posiadający odpowiednią wiedzę i doświadczenie powinien był przewidzieć.
2. W przypadku niewyspecyfikowania w UMOWIE jakiegoś elementu lub zakresu prac koniecznych dla właściwego funkcjonowania PRZEDMIOTU UMOWY, WYKONAWCA zobowiązuje się wykonać go w ramach wynagrodzenia przewidzianego w UMOWIE i w terminie, który pozwoli na dotrzymanie terminów realizacji zadania wskazanych w UMOWIE.
3. WYKONAWCA w szczególności zobowiązuje się do:
  - 1) wykonania określonych w UMOWIE usług i/lub analiz oraz dostarczenia ZAMAWIAJĄCEMU odpowiednio raportu lub innego opracowania objętego zakresem PRZEDMIOTU UMOWY, zgodnie z zakresem rzeczowym wskazanym w UMOWIE oraz z wymaganiami wskazanymi w §12 OW, w formie papierowej i formie elektronicznej w języku polskim w ilości egzemplarzy wskazanej w PRZEDMIOCIE UMOWY;
  - 2) zapewnienia niezbędnego nadzoru technicznego nad pracownikami oraz zadbania o wyposażenie pracowników w sprzęt ochrony osobistej i podstawowe narzędzia niezbędne do realizacji PRZEDMIOTU UMOWY;
  - 3) niedopuszczenia swoich pracowników do wykonywania pracy bez wstępnego szkolenia w zakresie BHP, zagrożeń występujących na terenie zakładu oraz ogólnych warunków i wytycznych organizacji/funkcjonowania zakładu i bezpiecznego poruszania się po terenie zakładu, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożeń w obszarze, w którym realizowany będzie PRZEDMIOT UMOWY;
  - 4) przeprowadzenia dla swoich pracowników szkolenia wstępnego BHP przez osobę wyznaczoną przez WYKONAWCĘ, posiadającą odpowiednie do tego uprawnienia;
  - 5) ustalenia i omówienia z ZAMAWIAJĄCYM wszelkich możliwych sytuacji, które mogą wpłynąć na bezpieczeństwo pracowników, zarówno WYKONAWCY jak i ZAMAWIAJĄCEGO, w szczególności związanych z prowadzeniem prac niebezpiecznych, włączy i załączeń dostaw mediów technologicznych itp. oraz sposobu i zasad postępowania na wypadek wystąpienia takich sytuacji;
  - 6) przestrzegania przepisów ochrony środowiska, BHP i PPOŻ oraz ruchu drogowego obowiązującego na terenie ZAMAWIAJĄCEGO;
  - 7) odsunięcia od wykonywania prac będących PRZEDMIOTEM UMOWY, każdej zatrudnionej przez siebie lub swoich podwykonawców osoby, która przez swój brak kwalifikacji lub z powodu nieprzestrzegania prawa, zasad BHP, PPOŻ, reguł, regulaminów lub niewłaściwego zachowania, niesubordynacji lub poważnego zaniedbania zagraża w jakikolwiek sposób bezpieczeństwu na terenie zakładu ZAMAWIAJĄCEGO, interesom ZAMAWIAJĄCEGO lub należytemu wykonaniu UMOWY;
  - 8) niezwłocznego zgłaszania wypadków przy pracy i zdarzeń potencjalnie wypadkowych, które miały miejsce na terenie ZAMAWIAJĄCEGO, podczas wykonywania prac będących PRZEDMIOTEM UMOWY; zgłoszenia dokonuje się do pracownika Służby BHP ZAMAWIAJĄCEGO;
  - 9) WYKONAWCA zobowiązany jest realizować prace zgodnie z obowiązującymi na terenie zakładu Standardami wykonywania prac i przepisów BHP;

- 10) przestrzegania wewnętrznych zasad i procedur bezpieczeństwa obowiązujących u ZAMAWIAJĄCEGO;
- 11) niezwłocznego poinformowania ZAMAWIAJĄCEGO o każdej zmianie wpisów w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego lub odpowiednio Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej w zakresie swoich danych; w przypadku niedopełnienia tego obowiązku, korespondencja wysłana na ostatni znany adres STRONY będzie traktowana jako prawidłowo doręczona;
- 12) zapewnienia pracownikom odpowiedniego stroju oraz identyfikatorów.

§ 5 PODWYKONAWCY

1. WYKONAWCA odpowiada za działania osób, bądź podmiotów którymi się posługuje przy realizacji UMOWY, w tym także podmiotów profesjonalnych, jak za swoje działanie.
2. WYKONAWCA może powierzyć wykonanie prac stanowiących PRZEDMIOT UMOWY podwykonawcom tylko za uprzednią pisemną zgodą ZAMAWIAJĄCEGO i po uprzednim zobowiązaniu się podwykonawców do zachowania w tajemnicy wszelkich informacji przekazanych im przez WYKONAWCĘ i/lub ZAMAWIAJĄCEGO.
3. WYKONAWCA zobowiązany jest do dokonania w własnym zakresie zapłaty wynagrodzenia należnego podwykonawcy z zachowaniem terminów płatności określonych w umowie z podwykonawcą.

§ 6 OBOWIĄZKI I UPRAWNIENIA ZAMAWIAJĄCEGO

1. ZAMAWIAJĄCY zobowiązuje się do:
  - 1) dokonania w ustalonym terminie ODBIORU PRZEDMIOTU UMOWY, wykonanego zgodnie z UMOWĄ, o ile nie wystąpią istotne powody przesunięcia terminu ODBIORU;
  - 2) terminowej realizacji płatności należnych WYKONAWCY.
2. Na czas wykonywania PRZEDMIOTU UMOWY, ZAMAWIAJĄCY w miarę posiadanych możliwości umożliwi WYKONAWCY odpłatne korzystanie z mediów w oparciu o aktualny cennik będący Załącznikiem do UMOWY.
3. STRONY dopuszczają możliwość wzajemnej kompensaty płatności z tytułu UMOWY z płatnościami za dostawę mediów.
4. Na czas wykonywania PRZEDMIOTU UMOWY, ZAMAWIAJĄCY umożliwi WYKONAWCY korzystanie z gruntów i obiektów ZAMAWIAJĄCEGO na potrzeby realizacji UMOWY.
5. Rozliczenie opłat, o których mowa w ust. 2 niniejszego paragrafu nastąpi raz na miesiąc, na podstawie wystawionych przez ZAMAWIAJĄCEGO faktur. Termin płatności tych faktur ustala się na 21 dni od dnia wystawienia faktury.
6. ZAMAWIAJĄCY uprawniony jest do dokonywania w dowolnej chwili kontroli stanu zaawansowania oraz sposobu realizacji prac będących PRZEDMIOTEM UMOWY.

§ 7 TERMIN WYKONANIA UMOWY

1. WYKONAWCA zobowiązuje się zakończyć wykonanie PRZEDMIOTU UMOWY w terminie wskazanym w harmonogramie stanowiącym załącznik do UMOWY.
2. Przez zakończenie wykonania PRZEDMIOTU UMOWY STRONY rozumieją odbiór jakościowy i ilościowy PRZEDMIOTU UMOWY, potwierdzony Protokołem ODBIORU.
3. WYKONAWCA zobowiązany jest na bieżąco informować ZAMAWIAJĄCEGO o przebiegu realizacji UMOWY, a w szczególności niezwłocznie informować ZAMAWIAJĄCEGO o wszelkich trudnościach i ryzykach, mogących skutkować niedotrzymaniem terminów przewidzianych w UMOWIE.

§ 8 WYNAGRODZENIE

1. Za wykonanie PRZEDMIOTU UMOWY WYKONAWCY przysługuje wynagrodzenie ryczałtowe w wysokości wskazanej w UMOWIE.
2. Wynagrodzenie ryczałtowe, o którym mowa w ust 1, jest całkowite i ostateczne, obejmuje wszelkie należności WYKONAWCY związane z realizacją PRZEDMIOTU UMOWY, w tym wszelkie nakłady niezbędne do zrealizowania całości prac i robót także tych, których nie wskazano bezpośrednio w UMOWIE, a które są konieczne do prawidłowego wykonania PRZEDMIOTU UMOWY.
3. WYKONAWCA oświadcza, że będąc profesjonalistą jest świadomy, że nawet gdyby w momencie zawarcia UMOWY nie można było przewidzieć rzeczywistego rozmiaru lub kosztów prac, bądź WYKONAWCA błędnie ocenił ich rozmiar bądź koszty prac uległyby zmianie, WYKONAWCA nie może żądać podwyższenia wynagrodzenia, tym samym wyłączone jest roszczenie WYKONAWCY oparte o art. 632 § 2 Kodeksu cywilnego. WYKONAWCA oświadcza, że nie będzie żądał podwyższenia wynagrodzenia ryczałtowego, w szczególności w związku ze wzrostem cen materiałów, cen usług, cen energii, paliw, zwiększeniem obciążeń publicznoprawnych lub różnic kursowych walut.
4. Wszelkie ewentualne zastrzeżenia WYKONAWCY co do przekazanych przez ZAMAWIAJĄCEGO opracowań lub projektów, stanowiących dane wejściowe do wykonania UMOWY, zgłaszane po zawarciu UMOWY nie mogą stanowić podstawy do żądania przez WYKONAWCĘ podwyższenia wynagrodzenia ustalonego w UMOWIE.
5. W przypadku niezrealizowania całości prac objętych PRZEDMIOTEM UMOWY, wynagrodzenie wskazane w ust. 1 i w UMOWIE ulegnie obniżeniu odpowiednio do wykonanego zakresu prac, co nie wyklucza prawa ZAMAWIAJĄCEGO do dochodzenia roszczeń odszkodowawczych i kar umownych zastrzeżonych w UMOWIE.
6. Ponadto, w ramach wynagrodzenia, o którym mowa w ust. 1 niniejszego paragrafu, WYKONAWCA w szczególności:
  - 1) ponosi koszty przeprowadzenia wszystkich prób, badań, sprawdzeń, przeglądów, pomiarów i odbiorów niezbędnych do przekazania do użytkowania PRZEDMIOTU UMOWY;
  - 2) ponosi koszty ustanowienia zabezpieczeń przewidzianych w UMOWIE, w tym dokonywanych w nich zmian;
  - 3) przenosi na ZAMAWIAJĄCEGO, autorskie prawa majątkowe na zasadach określonych w § 18 OW.

§ 9 WARUNKI FAKTUROWANIA I PŁATNOŚCI

1. Płatność wynagrodzenia przez ZAMAWIAJĄCEGO nastąpi po zakończeniu prac, co zostanie potwierdzone Protokołem ODBIORU bez uwag oraz wystawieniem prawidłowej faktury za wykonane prace. Płatność uregulowana zostanie przelewem bankowym na rachunek bankowy WYKONAWCY wskazany na fakturze.
2. Podstawą wystawienia faktury będzie podpisany przez ZAMAWIAJĄCEGO Protokół ODBIORU wykonanego PRZEDMIOTU UMOWY.
3. Należne płatności zafakturowane zgodnie z powyższymi ust. 1 i 2, dokonywane będą w terminie 30 dni liczonym od daty otrzymania przez ZAMAWIAJĄCEGO prawidłowo wystawionej faktury.
4. Płatność wynagrodzenia za wykonany PRZEDMIOT UMOWY następować będzie na podstawie prawidłowo wystawionych faktur, które spełniać muszą wymagania wskazane w ust. 5 i 6 niniejszego paragrafu.

5. Prawidłowo wystawiona przez WYKONAWCĘ faktura, oprócz wymogów ustawowych, powinna zawierać także:
  - 1) nr UMOWY;
  - 2) informację o zawartym w UMOWIE zakazie dokonywania cesji wierzytelności bez pisemnej zgody ZAMAWIAJĄCEGO.
6. Do każdej faktury WYKONAWCA zobowiązany jest dołączyć Protokół ODBIORU, podpisany przez STRONY i odpowiedni dla etapu realizacji UMOWY i ustalonego w UMOWIE harmonogramu.
7. W przypadku dostarczenia ZAMAWIAJĄCEMU faktur niespełniających wymogów wskazanych w ust. 5 i 6 niniejszego paragrafu, ZAMAWIAJĄCEMU przysługuje prawo wstrzymania jej płatności. Termin zapłaty należności wynikającej z faktury niespełniającej wymagań ustawowych lub wskazanych w ust. 5 i 6 niniejszego paragrafu, będzie liczony od daty otrzymania przez ZAMAWIAJĄCEGO faktury wystawionej zgodnie z wymogami. Zatrzymane płatności będą nieoprocentowane i przez czas ich zatrzymania nie będą płatnościami wymagalnymi, a WYKONAWCA do czasu upływu terminu zatrzymania płatności zrzeka się ich dochodzenia, traktując je jako płatności nienależne.
8. Za datę zapłaty faktury przyjmuje się dzień obciążenia przez bank rachunku ZAMAWIAJĄCEGO.

§ 10 PRACE DODATKOWE, ZAMIENNE LUB ZANIECHANE

1. W żadnym wypadku nie będą uznane za prace dodatkowe, objęte dodatkowym wynagrodzeniem WYKONAWCY, prace niezbędne do prawidłowego wykonywania całego PRZEDMIOTU UMOWY, których konieczność wykonania zostanie stwierdzona w trakcie realizacji UMOWY, a które WYKONAWCA mógł i powinien był przewidzieć w trakcie ustalania zakresu rzeczowego UMOWY.
2. WYKONAWCA zobowiązuje się wykonać nowy, dodatkowy zakres prac uzgodnionych przez upoważnionych przedstawicieli STRON, których potrzebę wykonania zgłosi ZAMAWIAJĄCY lub których potrzeba wykonania wynikała w trakcie realizacji UMOWY. Realizacja jakichkolwiek prac dodatkowych wymaga uprzedniego pisemnego aneksu do UMOWY wraz z uzgodnieniem wynagrodzenia, w formie pisemnej pod rygorem nieważności.
3. Prace dodatkowe, których potwierdzona pisemnie przez ZAMAWIAJĄCEGO konieczność wystąpiła w toku realizacji PRZEDMIOTU UMOWY i co do których podpisany został stosowny aneks do UMOWY, WYKONAWCA zobowiązany jest wykonać przy zachowaniu zasad i standardów określonych dla pozostałych prac opisanych w OW i w UMOWIE.
4. W uzasadnionych przypadkach ZAMAWIAJĄCY może wyłączyć określone elementy z zakresu PRZEDMIOTU UMOWY, wówczas wynagrodzenie ryczałtowe WYKONAWCY ulegnie obniżeniu o wartość prac wyłączonych z zakresu UMOWY. Wartość prac będzie obliczona na podstawie oferty WYKONAWCY uzgodnionej przez upoważnionych przedstawicieli STRON, a w przypadku braku możliwości takiego wyliczenia na podstawie kalkulacji wykonanej w oparciu o szacunkową wartość procentową pozostałych prac z PRZEDMIOTU UMOWY.

§ 11 ODBIORY

1. ODBIÓR nastąpi w siedzibie ZAMAWIAJĄCEGO i zostanie poprzedzony przez podpisanie przez STRONY Protokołu ODBIORU, według wzoru stanowiącego Załącznik do UMOWY.

2. Jeżeli ZAMAWIAJĄCY stwierdzi, iż PRZEDMIOT UMOWY został wykonany niezgodnie z postanowieniami UMOWY, wówczas może odmówić podpisania Protokołu ODBIORU do czasu usunięcia zgłoszonych niezgodności (wad). W takim przypadku za termin wykonania PRZEDMIOTU UMOWY STRONY przyjmują termin, w którym WYKONAWCA prześle ZAMAWIAJĄCEMU prawidłowo wykonany PRZEDMIOT UMOWY.
3. ZAMAWIAJĄCY przystąpi do ODBIORU i prześle swoje uwagi nie później niż 7 dni od daty przekazania dokumentacji sporządzonej w ramach wykonania PRZEDMIOTU UMOWY, następnie WYKONAWCA w ciągu 5 dni zobowiązany jest dokonać korekty zgłoszonych niezgodności (wad).

§ 12 GWARANCJA

1. WYKONAWCA, niezależnie od uprawnień ZAMAWIAJĄCEGO wynikających z rękojmi za wady, udziela ZAMAWIAJĄCEMU gwarancji jakości na wykonany PRZEDMIOT UMOWY.
2. Okres udzielonej gwarancji wynosi 12 miesięcy od dnia podpisania Protokołu ODBIORU wykonanego PRZEDMIOTU UMOWY. W przypadku wykrycia wad w wykonanym PRZEDMIOCIE UMOWY, WYKONAWCA zobowiązuje się do ich usunięcia w ciągu 7 dni od pisemnego zawiadomienia przez ZAMAWIAJĄCEGO o ich wykryciu.
3. W przypadku wykonania przez WYKONAWCĘ poprawek lub zmian w PRZEDMIOCIE UMOWY w związku z wykryciem przez ZAMAWIAJĄCEGO wad, termin gwarancji biegnie na nowo od dnia, w którym ZAMAWIAJĄCY dokonał ODBIORU PRZEDMIOTU UMOWY bez zastrzeżeń po usunięciu wad.
4. W przypadku stwierdzenia wystąpienia wad w PRZEDMIOCIE UMOWY, ZAMAWIAJĄCY prześle WYKONAWCY w formie pisemnej lub za pośrednictwem poczty elektronicznej reklamację, na którą WYKONAWCA jest zobowiązany odpowiedzieć w ciągu 48 godzin liczonych w dniach roboczych, poczynając od chwili otrzymania reklamacji. Brak odpowiedzi drogą telefoniczną oraz pocztą elektroniczną w umówionym terminie oznacza uwzględnienie reklamacji.
5. W przypadku bezskutecznego upływu terminu wyznaczonego na usunięcie wad, ZAMAWIAJĄCY może je usunąć we własnym zakresie lub zlecić usunięcie innemu podmiotowi (bez upoważnienia sądowego) w zastępstwie WYKONAWCY na jego koszt, naliczając jednocześnie kary umowne wskazane w §13 ust. 1 pkt 3) UMOWY. Postanowienie ust. 3 niniejszego paragrafu stosuje się odpowiednio.

§ 13 KARY UMOWNE

1. WYKONAWCA zapłaci ZAMAWIAJĄCEMU kary umowne za niewykonanie lub nienależyte wykonanie UMOWY, w poniższych przypadkach i w wysokości wskazanej poniżej:
  - 1) z tytułu niewykonania UMOWY w przypadku odstąpienia od UMOWY przez ZAMAWIAJĄCEGO w całości lub części, jeśli odstąpienie nastąpiło z przyczyn leżących po stronie WYKONAWCY – karę umowną w wysokości 20 % wynagrodzenia ryczałtowego netto wskazanego w UMOWIE;
  - 2) za opóźnienie w wykonaniu PRZEDMIOTU UMOWY – karę umowną w wysokości 0,5% wynagrodzenia ryczałtowego netto wskazanego w UMOWIE za każdy rozpoczęty dzień opóźnienia, przy czym kwota kary liczona narastająco nie może być większa niż 20% wynagrodzenia ryczałtowego netto WYKONAWCY określonego UMOWĄ;
  - 3) za opóźnienie w usunięciu wad stwierdzonych przy ODBIORZE lub w okresie gwarancji albo rękojmi – karę umowną w wysokości 0,7% wynagrodzenia ryczałtowego brutto wskazanego w UMOWIE za każdy rozpoczęty dzień opóźnienia, w stosunku do wyznaczonego terminu usunięcia wad;

- 4) za naruszenie przepisów BHP, p.poż lub ochrony środowiska podczas realizacji prac przez WYKONAWCĘ, pracowników WYKONAWCY, jego podwykonawców oraz osoby świadczące na ich rzecz pracę lub usługi na podstawie innego stosunku prawnego – zgodnie z obowiązującym taryfikatorem kar za nieprzestrzeganie zasad i przepisów BHP, p.poż lub ochrony środowiska, stanowiącym Załącznik do UMOWY - za każde stwierdzone naruszenie;
  - 5) w przypadku naruszenia zobowiązania do zachowania poufności – karę umowną w wysokości 50.000 zł za każde naruszenie.
2. Każda z powyżej zastrzeżonych kar umownych jest niezależna i ZAMAWIAJĄCY ma prawo dochodzić każdej z nich niezależnie od pozostałych, jak również kumulatywnie naliczać wszystkie te kary, których naliczenie uzasadnione jest wystąpieniem przewidzianych w UMOWIE przesłanek.
  3. Naliczone kary umowne mogą zostać potrącone z wynagrodzenia WYKONAWCY. WYKONAWCA wyraża zgodę na potrącenie kar umownych, o których mowa w ust. 1 niniejszego paragrafu z wynagrodzenia należnego WYKONAWCY bez odrębnego oświadczenia ZAMAWIAJĄCEGO o potrąceniu.
  4. ZAMAWIAJĄCY zastrzega sobie prawo do odszkodowania uzupełniającego, przenoszącego wysokość którejkolwiek z zastrzeżonych kar umownych, do wysokości poniesionej szkody.

§ 14 ODPOWIEDZIALNOŚĆ

1. WYKONAWCA odpowiedzialny jest za należyte wykonanie PRZEDMIOTU UMOWY.
2. WYKONAWCA odpowiada za szkody wynikłe wskutek naruszenia obowiązków wynikających z UMOWY, w tym za wszelkie szkody powstałe na skutek działania lub zaniechania jego pracowników, jak również innych osób (w tym podwykonawców), którymi posługuje się w wykonaniu UMOWY, jak za własne działania lub zaniechania.
3. WYKONAWCA ponosi odpowiedzialność i odpowiada wobec ZAMAWIAJĄCEGO, za wszelkie szkody lub uszkodzenia mienia, które wystąpią podczas wykonywania postanowień UMOWY, spowodowane przez niedbalstwo lub wykroczenia związane z wykonywaniem poleceń lub nadzorem personelu WYKONAWCY, jego poddostawców lub podwykonawców.

§ 15 ODSTĄPIENIE OD UMOWY

1. Niezależnie od ustawowego prawa, ZAMAWIAJĄCY, do czasu upływu okresu gwarancji jakości, jest uprawniony do odstąpienia od UMOWY w całości albo w zakresie niewykonanej części UMOWY w przypadku:
  - 1) znaczącego uchybienia ze strony WYKONAWCY, przy czym ZAMAWIAJĄCY nie może odstąpić od UMOWY, jeśli w chwili składania tego oświadczenia przedmiotowe znaczące uchybienie przestało mieć miejsce i jego skutki zostały przez WYKONAWCĘ usunięte;
  - 2) gdy stan siły wyższej trwa nieprzerwanie dłużej niż 6 miesięcy;
  - 3) zaistnienia istotnej zmiany okoliczności powodującej, że wykonanie UMOWY nie leży w interesie ZAMAWIAJĄCEGO, czego nie można było przewidzieć w chwili zawarcia UMOWY. W takim przypadku ZAMAWIAJĄCY może odstąpić od UMOWY w terminie 30 dni od powzięcia wiadomości o tych okolicznościach, a WYKONAWCA może żądać wyłącznie wynagrodzenia należnego z tytułu wykonania części UMOWY do dnia pisemnego powiadomienia WYKONAWCY o odstąpieniu od UMOWY;

- 4) gdy WYKONAWCA złożył wniosek restrukturyzacyjny lub podjęto uchwałę o likwidacji WYKONAWCY albo wszczęto odpowiadające powyższemu postępowanie w kraju siedziby WYKONAWCY;
  - 5) niewypłacalności WYKONAWCY w rozumieniu ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe (t.j. Dz.U. 2016 poz. 217, z późn. zm.), lub zagrożenia niewypłacalnością WYKONAWCY w rozumieniu ustawy z dnia 15 maja 2015 r. Prawo restrukturyzacyjne (t.j. Dz.U. 2017 poz. 1508, z późn. zm.);
  - 6) gdy łączne opóźnienie WYKONAWCY w wykonaniu PRZEDMIOTU UMOWY przekracza 30 dni.
2. Za znaczące uchybienie ze strony WYKONAWCY, uzasadniające odstąpienie od UMOWY na zasadach wskazanych w ust. 1 pkt 1) niniejszego paragrafu, w szczególności uważa się:
- 1) naruszenie postanowienia UMOWY istotnego dla należytego wykonania PRZEDMIOTU UMOWY;
  - 2) niewykonanie obowiązków z tytułu odpowiedzialności za wady PRZEDMIOTU UMOWY;
  - 3) naruszenie przepisów prawa lub właściwych decyzji administracyjnych;
  - 4) powierzenie przez WYKONAWCĘ wykonania całości lub części UMOWY osobie trzeciej z naruszeniem postanowień UMOWY, w szczególności zawarcie umowy z podwykonawcą bez zgody ZAMAWIAJĄCEGO;
  - 5) nienależyte wykonywanie UMOWY przez WYKONAWCĘ pomimo pisemnego wezwania przez ZAMAWIAJĄCEGO do zaprzestania naruszeń i wyznaczenia dodatkowego terminu na usunięcie ich skutków;
  - 6) wstrzymanie przez WYKONAWCĘ, bez istotnej przyczyny, realizacji UMOWY;
  - 7) niewykonywanie lub uporczywe odmawianie przez WYKONAWCĘ wykonywania swoich obowiązków wynikających z UMOWY;
  - 8) utratę przez WYKONAWCĘ zdolności do wykonania PRZEDMIOTU UMOWY;
  - 9) niewykonanie PRZEDMIOTU UMOWY w terminie wskazanym w UMOWIE.
3. W przypadku odstąpienia przez ZAMAWIAJĄCEGO od UMOWY w całości albo w zakresie niewykonanej części UMOWY z tytułu wystąpienia przesłanek wskazanych w ust. 1 WYKONAWCA będzie zobowiązany do zapłacenia kary umownej z tytułu odstąpienia od UMOWY z przyczyn leżących po jego stronie, wskazanej w §13 ust. 1 pkt 1).
4. W przypadku odstąpienia od UMOWY w zakresie niewykonanej części UMOWY z przyczyn innych niż wystąpienie zdarzenia siły wyższej, ZAMAWIAJĄCY zapłaci WYKONAWCY rzeczywistą wartość za należycie zrealizowane i odebrane do dnia odstąpienia prace.
5. W ramach wynagrodzenia, o którym mowa w ust. 4 niniejszego paragrafu, WYKONAWCA:
- 1) przekaze ZAMAWIAJĄCEMU PRZEDMIOT UMOWY w zakresie zrealizowanym na dzień odstąpienia od UMOWY;
  - 2) przeniesie na ZAMAWIAJĄCEGO wszystkie prawa własności intelektualnej objęte PRZEDMIOTEM UMOWY w zakresie zrealizowanej części UMOWY;
  - 3) na żądanie ZAMAWIAJĄCEGO przeniesie na niego prawa i zobowiązania wynikające z umów zawartych pomiędzy WYKONAWCĄ i jego podwykonawcami w zakresie wymaganym przez ZAMAWIAJĄCEGO, pod warunkiem wyrażonej przez podwykonawców zgody na zmianę wierzyciela;
  - 4) z dniem odstąpienia od UMOWY w zakresie niewykonanej części UMOWY udzieli ZAMAWIAJĄCEMU gwarancji na warunkach określonych w § 12 OW na zakres PRZEDMIOTU UMOWY wykonany i odebrany przez ZAMAWIAJĄCEGO.

6. W przypadku zaistnienia przesłanek do odstąpienia od UMOWY w całości albo w zakresie niewykonanej części UMOWY przez ZAMAWIAJĄCEGO z przyczyn leżących po stronie WYKONAWCY, ZAMAWIAJĄCY, bez uprzedniej zgody sądu, może powierzyć dokończenie wykonania PRZEDMIOTU UMOWY przez innego wykonawcę. Jeżeli wykonanie PRZEDMIOTU UMOWY przez innego wykonawcę spowoduje wzrost kosztów wykonania PRZEDMIOTU UMOWY, to WYKONAWCA zobowiązany będzie zwrócić ZAMAWIAJĄCEMU kwotę odpowiadającą powstałemu zwiększeniu kosztów w terminie 30 dni od daty otrzymania od ZAMAWIAJĄCEGO wezwania do zapłaty wraz z notą obciążeniową potwierdzającą zwiększenie kosztów.
7. W przypadku odstąpienia od UMOWY w całości albo w zakresie niewykonanej części UMOWY przez którąkolwiek ze STRON z powodu zdarzenia siły wyższej trwającego dłużej niż 6 miesięcy, rozliczenie UMOWY nastąpi w oparciu o uzgodnienia STRON, dla których podstawą będzie protokół zaawansowania prac na dzień odstąpienia, zatwierdzony przez obie STRONY. W takim przypadku, WYKONAWCA przeniesie na ZAMAWIAJĄCEGO wszystkie prawa własności intelektualnej objęte PRZEDMIOTEM UMOWY w zakresie zrealizowanej i rozliczonej części PRZEDMIOTU UMOWY oraz udzieli na wykonany zakres PRZEDMIOTU UMOWY gwarancji jakości na zasadach wskazanych w § 12 OW.
8. W przypadku odstąpienia od UMOWY przez ZAMAWIAJĄCEGO, postanowienia § 13 i 17 OW pozostają w mocy.

§ 16 CESJA

1. Przeniesienie przez WYKONAWCĘ całości lub części jakichkolwiek praw lub obowiązków wynikających z UMOWY wymaga dla swej ważności uprzedniej, wyraźnej i pisemnej zgody ZAMAWIAJĄCEGO. WYKONAWCA zamieści na każdej wystawianej fakturze informację o zakazie dokonywania cesji bez zgody ZAMAWIAJĄCEGO.
2. ZAMAWIAJĄCY jest uprawniony do przeniesienia swoich praw i obowiązków z tytułu UMOWY bez konieczności uzyskania zgody WYKONAWCY.
3. Przeniesienie na osobę trzecią wierzytelności przysługującej wobec ZAMAWIAJĄCEGO z tytułu UMOWY albo udzielenie upoważnienia osobie trzeciej do dochodzenia tych roszczeń, wymaga uprzedniej wyraźnej i pisemnej zgody ZAMAWIAJĄCEGO.

§ 17 POUFNOŚĆ

1. „Informacje poufne”, w rozumieniu OW, oznaczają wszelkie informacje ZAMAWIAJĄCEGO o charakterze technicznym, technologicznym, organizacyjnym, udostępnione WYKONAWCY w jakiegokolwiek formie, niezależnie od tego czy zostały oznaczone jako „poufne” lub nie, w szczególności idee, techniki, technologie, schematy, rysunki, przedmiotu prawa autorskiego, modele, wynalazki, know-how, urządzenia, stosowane oprogramowanie i systemy zabezpieczeń, informacje dotyczące badań i ich wyników, doświadczeń, projektów i specyfikacji, informacje finansowe, wymagania handlowe i produkcyjne, listy kontrahentów, inwestorów i pracowników oraz ich dane kontaktowe, powiązania biznesowe i kontraktowe, prognozy biznesowe, plany marketingowe, informacje poufne osób trzecich (w dozwolonym zakresie), lub inne informacje przedstawiające wartość gospodarczą, których wykorzystanie, przekazanie lub ujawnienie osobie nieuprawnionej może naruszyć interesy ZAMAWIAJĄCEGO.
2. WYKONAWCA zobowiązuje się zachować w ścisłej tajemnicy otrzymane Informacje poufne oraz treść UMOWY i nie ujawniać ich osobom trzecim oraz zobowiązuje się, że nie będzie wykorzystywał Informacji poufnych do innych celów niż wykonanie UMOWY.

3. WYKONAWCA może udostępnić Informacje poufne swoim podwykonawcom jedynie w zakresie, w jakim potrzeba udostępnienia wyniku z realizacji UMOWY pod warunkiem zobowiązania ich do zachowania poufności na zasadach odpowiadających postanowieniom OW i UMOWY.
4. Obowiązek zachowania poufności wiąże WYKONAWCĘ bezterminowo.
5. Zobowiązania do zachowania poufności, określone w niniejszym paragrafie nie mają zastosowania do informacji:
  - 1) które są powszechnie znane lub zostały podane do publicznej wiadomości bez naruszenia obowiązku zachowania ich w poufności;
  - 2) co do których ZAMAWIAJĄCY wyraził pisemną zgodę na ich ujawnienie;
  - 3) co do których istnieje obowiązek ujawnienia ich organom publicznym, zgodnie z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa lub prawomocnym orzeczeniem sądu.
6. Na żądanie zgłoszone przez ZAMAWIAJĄCEGO, a w przypadku odstąpienia od UMOWY niezwłocznie po otrzymaniu oświadczenia o odstąpieniu od UMOWY, WYKONAWCA zwróci ZAMAWIAJĄCEMU wszystkie dokumenty, materiały i inne nośniki informacji, zawierające Informacje poufne.
7. W przypadku ujawnienia przez WYKONAWCĘ Informacji poufnych innym podmiotom (osobom trzecimi), WYKONAWCA ponosić będzie pełną odpowiedzialność za działania i zaniechania tych podmiotów jak za własne.
8. Zgoda ZAMAWIAJĄCEGO nie jest wymagana dla ujawnienia Informacji poufnych spółkom należącym do tej samej grupy kapitałowej co ZAMAWIAJĄCY.

§ 18 PRAWA WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ

1. WYKONAWCA oświadcza i zapewnia, iż nabeździe, najpóźniej na dzień przekazania ZAMAWIAJĄCEMU dokumentacji sporządzonej w ramach wykonywania PRZEDMIOTU UMOWY, wszelkie prawa i uprawnienia do dysponowania wszelkimi utworami powstałymi w ramach realizacji niniejszej UMOWY, zgodnie z wymaganiami przewidzianymi w Załączniku nr 1 do UMOWY (zwanymi dalej „Utworami”), w tym autorskie prawa majątkowe oraz wszelkie upoważnienia do wykonywania praw zależnych od osób, którymi będzie posługiwać się przy tworzeniu poszczególnych Utworów objętych PRZEDMIOTEM UMOWY, oraz że na ten dzień Utwory będą wolne od wad prawnych i wad fizycznych. Nabycie praw, o których mowa w zdaniu poprzednim nastąpi w zakresie umożliwiającym przeniesienie praw na ZAMAWIAJĄCEGO w zakresie wynikającym z postanowień ust. 2-5.
2. W ramach wynagrodzenia określonego w UMOWIE, WYKONAWCA przenosi na ZAMAWIAJĄCEGO majątkowe prawa autorskie do Utworów. Przeniesienie autorskich praw majątkowych nastąpi z chwilą przekazania Utworów ZAMAWIAJĄCEMU.
3. Przeniesienie majątkowych praw autorskich do Utworów następuje bez ograniczenia co do terytorium, czasu, ilości egzemplarzy, na następujących polach eksploatacji:
  - 1) utrwalanie i zwielokrotnianie utworu dowolną techniką, w tym techniką drukarską, reprograficzną, zapisu magnetycznego oraz techniką cyfrową;
  - 2) wprowadzanie do pamięci komputera;
  - 3) publiczne wystawianie, wyświetlanie i odtwarzanie;
  - 4) użyczenie egzemplarza lub oryginału Utworu;
  - 5) udostępnianie Utworu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym (w tym w Internecie);
  - 6) w zakresie obrotu oryginałem albo egzemplarzami, na których Utwór utrwalono - zbycie oryginału utworu i wprowadzenie dzieła do obrotu;

- 7) dokonywanie przedruków całości albo części Utworu, oraz udostępnienie do przeglądów, wystaw i katalogów;
- 8) wykorzystywanie Utworów na własny użytek w zakresie niezbędnym wynikającym z celu UMOWY oraz do wykonania jakichkolwiek prac wynikających z eksploatacji, naprawy, modernizacji, przebudowy lub rozbudowy i remontów jakiegokolwiek elementu majątku trwałego ZAMAWIAJĄCEGO lub spółek z jego grupy kapitałowej, w tym udostępnianie Utworu:
  - a) innym wykonawcom jako podstawę lub materiał wyjściowy do wykonania zleconych im prac;
  - b) wykonawcom biorącym udział w postępowaniach o udzielenie zamówienia przez ZAMAWIAJĄCEGO lub którąkolwiek Spółkę z grupy kapitałowej ZAMAWIAJĄCEGO;
  - c) w części niezbędnej innym wykonawcom jako podstawę dla wykonania lub nadzorowania wykonania zleconych im prac;
  - d) w części niezbędnej stronom trzecim biorącym udział w projektach realizowanych przez ZAMAWIAJĄCEGO lub którąkolwiek spółkę z grupy kapitałowej ZAMAWIAJĄCEGO.
4. WYKONAWCA udziela ZAMAWIAJĄCEMU wyłącznego i nieodwołalnego zezwolenia na rozporządzenie i korzystanie z opracowań Utworów, w szczególności wszelkich ich przeróbek i adaptacji, tj. do wykonywania autorskich praw zależnych.
5. ZAMAWIAJĄCY nabywa prawo własności do wszelkich nośników (płyty CD, itp.), na których utrwalono Utwory, bądź jakiegokolwiek ich elementy, z chwilą odbioru zrealizowanych prac od WYKONAWCY.
6. WYKONAWCA ponosi odpowiedzialność finansową i prawną z tytułu naruszenia przepisów wynikających z ustawy z dnia 4 lutego 1994r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, w tym wobec osób trzecich.
7. Niezależnie od powyższych postanowień, ZAMAWIAJĄCY uprawniony będzie do wykorzystywania w swej działalności wszelkich danych i informacji, w tym o charakterze technicznym, biznesowym lub handlowym, zawartych w dokumentacji sporządzonej w ramach wykonania UMOWY, jak również do przekazania tych informacji do korzystania spółkom ze swojej grupy kapitałowej.
8. Niezależnie od innych postanowień UMOWY, w przypadku podniesienia przez jakiegokolwiek osoby trzecie w stosunku do ZAMAWIAJĄCEGO, jego następców prawnych lub podmiotów, na które ZAMAWIAJĄCY przeniesie uprawnienia wynikające z UMOWY, jakichkolwiek roszczeń wynikających z naruszenia majątkowych lub osobistych praw autorskich, praw zależnych, naruszenia patentu, zarejestrowanego wzoru, znaku towarowego lub nazwy handlowej, bądź też innych praw na dobrach niematerialnych, WYKONAWCA niezwłocznie zwołni ZAMAWIAJĄCEGO, jego następców prawnych lub podmioty, na które ZAMAWIAJĄCY przeniesie uprawnienia wynikające z UMOWY z jakiegokolwiek odpowiedzialności wynikającej z takich roszczeń oraz pokryje wszelkie koszty poniesione w związku z podniesieniem tych roszczeń.

§ 19 SIŁA WYŻSZA

1. STRONY UMOWY nie ponoszą odpowiedzialności za niedopełnienie zobowiązań umownych spowodowane wystąpieniem zdarzenia siły wyższej.
2. Przez zdarzenia siły wyższej rozumie się wszelkie zdarzenia zewnętrzne i nagle, jakich nie dało się przewidzieć w chwili zawarcia UMOWY, którym nie można było się przeciwstawić i których skutkom nie można było zapobiec, w szczególności:

- 1) wojny (wypowiedziane lub nie) oraz inne działania zbrojne, inwazje, akty terrorystyczne, mobilizacje, lub embarga;
  - 2) promieniowanie radioaktywne lub skażenie radioaktywne pochodzące od paliwa jądrowego lub odpadów jądrowych, ze spalania paliwa jądrowego, radioaktywnych, toksycznych materiałów wybuchowych oraz innych niebezpiecznych właściwości wszelkich wybuchowych zespołów nuklearnych lub ich nuklearnych składników;
  - 3) terroryzm, przewrót wojskowy lub wojna domowa;
  - 4) klęski żywiołowe, takie jak trzęsienie ziemi, tąpnięcie, powódź;
  - 5) następujące warunki geologiczne związane z podłożem: relikty archeologiczne, materiały niebezpieczne np. niewybuchy i niewypały lub toksyczne np. ropopochodne;
  - 6) falę uderzeniową spowodowaną przez obiekt latający poruszający się z prędkością pod - lub naddźwiękową.
3. STRONA, której wykonanie UMOWY z powodu działania siły wyższej stało się niemożliwe, powiadomi drugą STRONĘ UMOWY na piśmie o zaistnieniu siły wyższej niezwłocznie (najpóźniej w ciągu 14 dni od jej wystąpienia). Ustanie siły wyższej powinno być również niezwłocznie zgłoszone drugiej STRONIE z jednoczesną propozycją aktualizacji zobowiązań.

§ 20 PRAWO WŁAŚCIWIE I ROZSTRZYGANIE SPORÓW

1. Prawem właściwym dla UMOWY jest prawo polskie. W sprawach nieuregulowanych w OW lub UMOWIE stosuje się odpowiednio obowiązujące przepisy prawa polskiego, w tym w szczególności Kodeksu Cywilnego.
2. Spory mogące wyniknąć z UMOWY, STRONY będą rozstrzygać w pierwszej kolejności w drodze polubownej. W razie nieosiągnięcia porozumienia w terminie 30 dni kalendarzowych od wystąpienia jednej ze STRON wobec drugiej STRONY z żądaniem polubownego rozwiązania sporu, spór zostanie poddany jurysdykcji odpowiedniego sądu powszechnego, właściwego dla siedziby ZAMAWIAJĄCEGO.

§ 21 PRZEDSTAWICIELE STRON

1. Każda ze STRON wyznaczy swojego przedstawiciela, odpowiedzialnego za podejmowanie decyzji oraz za prowadzenie korespondencji w zakresie realizacji UMOWY w jego imieniu, bez upoważnienia do składania wiążących oświadczeń woli.
2. Przedstawiciele STRON, o których mowa w ust.1 i którzy zostaną wskazani w UMOWIE, nie są umocowani do zaciągania zobowiązań finansowych oraz składania innych oświadczeń woli w imieniu odpowiednio ZAMAWIAJĄCEGO albo WYKONAWCY, skutkujących zmianą UMOWY.
3. Zmiana przedstawicieli STRON wskazanych w UMOWIE nie stanowi zmiany UMOWY i nie wymaga dla swej ważności aneksu a jedynie uprzedniego powiadomienia drugiej STRONY na piśmie.

§ 22 POSTANOWIENIA KOŃCOWE

1. W przypadku stwierdzenia nieważności któregokolwiek z postanowień OW lub UMOWY z powodu niezgodności z prawem, nieskuteczności lub niewykonalności albo gdyby wystąpiła luka w OW lub UMOWIE, to ważność pozostałych postanowień OW lub UMOWY nie jest przez to naruszona, a realizacja UMOWY będzie kontynuowana z pominięciem tej klauzuli, chyba że nieważnością dotknięte są istotne postanowienia OW lub UMOWY lub z jego treści wynika, że bez postanowień dotkniętych nieważnością UMOWA nie zostałaby

zawarta. STRONY zobowiązują się zastąpić takie postanowienie innym ważnym i skutecznym, które w zakresie skutków gospodarczych i finansowych oraz intencji STRON będzie maksymalnie zbliżone do postanowienia dotkniętego nieważnością.

2. Wszelkie zmiany UMOWY wymagają zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności.